

Sygn. akt I ACa 484/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SA Ewa Popek
Sędzia:	SA Bożena Oworuszko
Protokolant	sekr.sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2014 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 29 sierpnia 2012 r., sygn. akt I C 735/10

uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

I A Ca 484/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2012 roku Sąd Okręgowy w Lublinie po rozpoznaniu sprawy z powództwa A. W. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę – oddalił powództwo i nie obciążył powoda A. W. kosztami postępowania, a nieuiszczone koszty sądowe przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód dwukrotnie wyrokami Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 8 lipca 2004 r. i z dnia 31 maja 2007 r. został uznany za winnego tego, że działając wspólnie w porozumieniu z innymi osobami w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wyłudził pieniądze w kwocie 84.541,34 zł w ten sposób, że wprowadził w błąd (...) S.A., iż w dniu 7 sierpnia 1999 r. na drodze M. - Ł. miała miejsce kolizja samochodu M. z samochodem marki V.

w okolicznościach podanych w zgłoszeniu szkody tj. czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 272 k.k. w zw. z art. 11§ 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim w dniach 16 listopada 2004 r. i 19 lutego 2008 r. uchylił powyższe wyroki i w rezultacie ponownego - trzeciego - rozpoznania sprawy powód został uniewinniony wyrokiem Sądu Rejonowego w Gorzowie z dnia 25 marca 2009 r., a apelacja od tego wyroku została oddalona w dniu 6 października 2009 r.

Na podstawie opinii biegłych z zakresu neurologii i psychiatrii ustalono, że wieloletni proces sądowy i uczestnictwo w sprawach

sądowych nie spowodował organicznego uszkodzenia układu nerwowego i nie ma znaczenia przyczynowo - skutkowego dla aktualnego stanu zdrowia neurologicznego powoda. Powód cierpi na organiczne zaburzenia osobowości oraz reakcje nerwicowe i częściowo istnieje związek przyczynowo - skutkowy między aktualnym stanem zdrowia psychicznego powoda a czasem trwania postępowania karnego polegający na tym, że toczące się procesy sądowe i silnie z nimi związane poczucie krzywdy utrwaliły istniejące wcześniej, niekorzystne zmiany w psychice.

Sąd Okręgowy uznał, że powód jako podstawę faktyczną roszczenia wskazywał „nieprawidłowości i uchybienia proceduralne w toczącej się przeciwko niemu sprawie karnej”, a jednocześnie przez cały czas trwania postępowania nawiązywał do pojęcia „przewlekłości postępowania”, podnosząc, iż proces karny prowadzony był przeciwko niemu przez osiem lat.

Na rozprawie w dniu 16 sierpnia 2012 roku poprzedzającej wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia pełnomocnik powoda w sposób ostateczny określił podstawę faktyczną żądań pozwu, wskazując, że jest nią „merytoryczne postępowanie sądowe w toku rozprawy, błędne decyzje Sądu w toku rozprawy. Innych podstaw faktycznych nie ma. Jediną podstawą jest merytoryczne rozpoznanie sprawy przez Sąd”.

Wobec takiego stanowiska strony powodowej Sąd uznał, że pojęcie „merytoryczne postępowanie sądowe” nie obejmuje pojęcia „przewlekłości postępowania”, ponieważ przewlekłość postępowania to tylko i wyłącznie czas trwania całego postępowania, a więc dotyczy ona tylko i wyłącznie „sfery organizacyjnej” procesu, i nie ma nic wspólnego z meritem decyzji podejmowanych w toku postępowania.

Z tych względów uznał, że „przewlekłość postępowania”, stanowi odrębną podstawę faktyczną powództwa. Skoro zaś powód w toku procesu wskazywał, że jego pozew „nie stanowi skargi na przewlekłość postępowania”, Sąd powództwo oddalił, uznając, że przy wskazywanej przez powoda podstawie faktycznej roszczenia [wyłącznie „merytoryczne postępowanie sądowe”], nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 417 k.c., stanowiącego podstawę prawną niniejszego powództwa. Nie obciążył powoda kosztami postępowania, a nieuiszczone koszty sądowe przejął na rachunek Skarbu Państwa.

W złożonej apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 29 sierpnia 2012r., powód zaskarżył wyrok w całości i zarzucił Sądowi Okręgowemu :

- 1) błędne ustalenie podstawy faktycznej powództwa, gdyż powód powoływał się także na „czas trwania postępowania karnego”, co skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy;
- 2) pominięcie w ustalaniach faktycznych całego szeregu okoliczności mających olbrzymie znaczenie dla przypisania Sądowi Rejonowemu w Gorzowie Wielkopolskim niezgodnego z prawem działania;
- 3) naruszenie art. 227 kpc w zw. z art. 278 kpc przez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy traumatologa i fizjoterapeuty na okoliczność stanu zdrowia powoda będącego wynikiem procesu karnego;

4) naruszenie art. 417 § 1 kc w zw. z art. 23, 24, 448, 444 § 1 i 2, 445 § 1 kc przez jego niezastosowanie;

5) naruszenie art. 417² kc w zw. z art. 23 i 24 kc, 448 kc i 445 § 1 kc i 444 § 1 i 2 kc przez jego niezastosowanie.

Powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa, względnie uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Ponadto wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy traumatologa i fizjoterapeuty na okoliczność jego stanu zdrowia.

Pozwany natomiast wniósł zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zarzucając naruszenie art. 102 kpc przez błędne zastosowanie tego przepisu w stanie faktycznym sprawy. Wnosił o jego zmianę przez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kwoty 7620zł oraz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 19 lutego 2013r., w sprawie(...) oddalił apelację powoda i zażalenie pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego aprobując ustalenia faktyczne i ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd drugiej instancji uznał za prawidłowe rozpoznanie sprawy w oparciu o podstawę faktyczną powództwa sprecyzowaną na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku przez pełnomocnika powoda, z którego oświadczenia wynika, że nie obejmuje ona przewlekłości postępowania, a jedynie merytoryczne postępowanie w toku sprawy karnej i błędne decyzje Sądu w toku tego postępowania, powód nie prostował bowiem tego oświadczenia (art. 93 k.p.c.).

Podzielił również pogląd, że uchylenie dwóch wyroków Sądu Rejonowego w wyniku kontroli instancyjnej i ostateczne uniewinnienie powoda nie świadczy automatycznie o spełnieniu przesłanki bezprawności działania pozwanego (art. 417 k.c.), bo konieczne byłoby wykazanie, że postępowanie wszczęto lub prowadzono przy oczywistym braku dowodów winy, że świadomością sfabrykowania takich dowodów lub bez zachowania procedury. Tymczasem sąd odwoławczy uchylając wyroki i utrzymując wyrok uniewinniający wskazywał, że sprawa jest skomplikowana oraz stwierdził, że nie można wykluczyć, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa, ale brak jest na to jednoznacznych dowodów.

Sąd Apelacyjny uznał także za nieuzasadniony zarzut naruszenia art. 417² k.c. w zw. z art. 23 i 24, 448, 445 § 1 i 444 § 1 i 2 k.c., bo względy słuszności nie wymagają uwzględnienia powództwa nawet w części, skoro powód doznał tylko nieznacznego uszczerbku wskutek utrwalenia niekorzystnych zmian w jego psychice, posiada stałe źródło dochodu w postaci renty przyznanej od 2000 r. i korzysta z pomocy finansowej syna i jego sytuacja nie uległa zmianie.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 21 marca 2014r. zaskarżony wyrok uchylił i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy uznał za nieuzasadniony zarzut naruszenia prawa materialnego w tej części, w jakiej powód kwestionował prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego co do braku bezprawności działania pozwanego, określonego przez powoda jako „wadliwości merytorycznego postępowania w toku sprawy karnej i błędne decyzje Sądu w toku tego postępowania”, czego konsekwencją było dwukrotne uchylenie wyroku skazującego sądu karnego.

W związku z powyższym zarzut naruszenia art. art. 417² w zw. z art. 23, 24, 448, 445 § 1 i art. 444 § 1 i 2 k.c. w zakresie odnoszącym się do odmowy ich zastosowania w niekwestionowanej - przyjętej przez Sądy obu instancji - podstawie rozstrzygnięcia, Sąd Najwyższy uznał za bezzasadny.

Natomiast Sąd Najwyższy uznał za uzasadniony zarzut naruszenia art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 93 k.p.c., który zmierzał do zakwestionowania prawidłowości postępowania przeprowadzonego przez Sąd drugiej instancji w zakresie ustalenia podstawy faktycznej roszczeń powoda wskutek dania pierwszeństwa oświadczeniu pełnomocnika procesowego z pominięciem stanowiska powoda.

W ocenie Sądu Najwyższego powód od początku procesu łączył długotrwałość postępowania karnego z jego wadliwością i sześciokrotnym rozpoznaniem sprawy przez sądy dwóch instancji.

W piśmie z dnia 4 marca 2011 r. powód stwierdził, że podstawą faktyczną żądania jest także przewlekłość postępowania, która jest konsekwencją prowadzenia postępowania w sposób nieprawidłowy.

Oświadczenia powoda zawarte w pismach procesowych oraz w zeznaniach złożonych w charakterze strony jednoznacznie wskazywały, że powstanie szkody wiąże on także z długotrwałością procesu karnego i w takiej sytuacji procesowej nie było podstaw do odebrania przez sąd pierwszej instancji na rozprawie od pełnomocnika powoda kolejnego oświadczenia w celu wyjaśnienia podstawy faktycznej żądania, zwłaszcza że w toku procesu powód na żądanie Sądu wielokrotnie tę kwestię wyjaśniał. W razie kolizji stanowiska pełnomocnika i konsekwentnie prezentowanego w toku procesu oraz ponowionego na tej samej rozprawie stanowiska strony pierwszeństwo ma wola strony.

Wobec takiej rozbieżności Sąd pierwszej instancji był zobowiązany do jej wyjaśnienia, zaś powód, który swoje stanowisko przedstawił na rozprawie i swoją wolę wyraził, nie musiał formalnie prostować oświadczenia pełnomocnika. W tej konkretnej sytuacji procesowej nadanie decydującego charakteru oświadczeniu pełnomocnika i rygorystyczne zastosowanie art. 93 k.p.c. było nieprawidłowe.

Konsekwencją powyższego było nie rozpoznanie istoty sprawy co do żądań zgłoszonych w oparciu o podstawę faktyczną długotrwałości postępowania. Brak ustaleń faktycznych w tym zakresie, w szczególności - efektywności postępowania, szkody tym spowodowanej – także z uwagi na brak kwotowego rozdzielenia żądań powoda co do dwóch wskazanych zdarzeń stanowiących źródło szkody, związku przyczynowego pomiędzy długotrwałością postępowania a szkodą oraz nie rozpoznanie materialnoprawnej podstawy żądań.

Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w całości do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpoznaniu sprawy zgodnie z art. 398²⁰ jest związany przedstawioną wyżej wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy. Z tych względów za bezzasadne uznać należy zarzuty apelacji powoda podniesione w pkt 2-5. Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że oddalenie powództwa przez Sąd pierwszej instancji w zakresie w jakim powód wywodził swoje roszczenie odszkodowawcze z „wadliwości merytorycznego postępowania w toku sprawy karnej” i oddalenie apelacji powoda od tego wyroku przez Sąd Apelacyjny było w pełni uzasadnione.

Natomiast za uzasadniony uznać należy zarzut nierozpoznania istoty sprawy wobec zawężenie przez Sąd pierwszej instancji podstawy faktycznej powództwa. Uchybienie to doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy co do żądań zgłoszonych przez powoda w oparciu o podstawę faktyczną dotyczącą długotrwałości postępowania.

Sąd Okręgowy nie poczynił w tym zakresie żadnych ustaleń dotyczących - efektywności postępowania sądowego w sprawach karnych, szkody, której naprawienia żąda powód z tego tytułu i związku przyczynowego pomiędzy długotrwałością postępowania sądowego a szkodą odniesioną przez powoda.

Wobec braku ustaleń Sądu pierwszej instancji w tym względzie nie jest możliwa materialnoprawna ocena roszczenia odszkodowawczego powoda wynikającego z drugiej podstawy faktycznej wskazywanej przez powoda - długotrwałości postępowania.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 kpc uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w całości i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Lublinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi także rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego i apelacyjnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wysłucha powoda na okoliczność czynności procesowych podejmowanych przez sądy w sprawach karnych, z których powód wywodzi przewlekłość postępowania karnego, a następnie oceni zasadność zarzutów w świetle materiału dowodowego i dokona ich oceny materialnoprawnej.

W dniu 1 sierpnia 2014r. powód złożył pismo procesowe, w którym przedstawił aktualne stanowisko procesowe. Pismo to nie było przedmiotem badania przez Sąd Apelacyjny z uwagi na konieczność uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Z tych względów koniecznym jest wysłuchanie powoda w związku z treścią pisma.